

УДК 338. 41/45

Структурна перебудова промисловості регіону як передумова сталого розвитку національної економіки (на прикладі Дніпропетровської області)

В.Є. ВЛАСЮК, Л.І. БИК

Дніпропетровська державна фінансова академія, м. Дніпропетровськ, Україна,
E-mail: vvlas_dn@ukr.net

Авторське резюме

Проведено аналіз господарської діяльності у виробничій сфері Дніпропетровської області у період розвитку і в процесі трансформації виробничого сектора національної економічної системи. Зокрема був проведений аналіз фактичного стану соціально-економічного розвитку Дніпропетровської області наприкінці ХХ ст. та його сучасний стан задля знаходження тенденцій змін, ознак їх прояву та впливу на рівень життя населення. Проведено аналіз стану окремих галузей промисловості Дніпропетровської області. З'ясовано, що основа промисловості області – металургія. Був проведений порівняльний аналіз галузевої структури промислового виробництва Дніпропетровської області за найважливішими видами продукції, що характеризують його економіку у 1997 та у 2012 рр. Даний аналіз дав змогу виявити зміни у структурній перебудові промисловості області. Досліджено основні показники соціально-економічного розвитку Дніпропетровської області. Зокрема було з'ясовано, що динаміка соціально-економічного розвитку регіону за основними показниками перевищила середні значення по Україні, а головними підсумками 2011 р. стало стійке зростання в основних секторах економіки Дніпропетровської області. Були з'ясовані проблеми розвитку економіки регіону та його подальші перспективи. Розглянуто фактори формування регіональної господарської політики та принципи структурної перебудови промисловості.

Ключові слова: сталий розвиток, виробничий сектор, регіональна господарська політика, структурна перебудова промисловості.

Structural alteration of industry of region as pre-condition of steady development of national economy (on the example of the Dnepropetrovsk area)

V.E. VLASIUK, L.I. BYK

Dnipropetrovsk state finance academy, Dnipropetrovsk, Ukraine, E-mail: vvlas_dn@ukr.net

Abstract

An economic analysis is conducted in the production sphere of the Dnepropetrovsk area in a period development and in the process of transformation production to the sector of the national economic system. In particular, an analysis of the actual state of socio-economic development of the Dnipropetrovsk region in the late XX century and its current state in order to find trends change attributes of manifestation and impact on living standards. The analysis of individual industries Dnipropetrovsk region. It is shown that the basis of the regional industry - metallurgy. Comparative analysis of the sectoral structure of industrial production Dnipropetrovsk Oblast major types of products that characterize its economy in 1997 and 2012. This analysis revealed the changes in the structural transformation of the regional industry. The basic indicators of socio-economic development of the Dnipropetrovsk region. In particular, it was found that the dynamics of socio-economic development of the region by major figures exceeded the average values in Ukraine, and the main results of 2011 was a steady growth in key sectors of the Dnipropetrovsk region. Were clarified problems of the region's economy and its future prospects. The factors of forming of regional economic policy and principles of structural alteration of industry are considered.

Keywords: steady development, production sector, regional economic policy, structural alteration of industry.

Науково-технічний прогрес та науково-технічні революції останньої чверті минулого століття обумовили виникнення так званої постіндустріальної економіки, або інформаційно-технологічної. Зміна соціально-економічної формації, форм власності, відхід від планово-адміністративного управління до так званого «ринкового» господарювання обумовив й інші

принципи ведення господарської діяльності. Перехід до нової форми економічних відносин визначив також і перенесення основоположних принципів ведення господарювання з матеріальної (виробничої) до у все більшій мірі невиробничої сфери.

Розробка новітніх технологій, розвиток телекомунікаційних систем, всеохоплююче фор-

© В.Є. Власюк, Л.І. Бик, 2014

мування новітнього інформаційного простору, революційна комунікативна політика на всіх рівнях управління господарством, глобалізаційні процеси – все це викликало суттєві зміни не тільки у принципах та підходах щодо розміщення продуктивних сил, а й спонукало до звуження процесів саме матеріального виробництва і створило передумови становлення «індустрії знань» у всесвіті, що визначає етап набуття універсальних потреб як самоціль загальнолюдського розвитку.

Постановка проблеми. Зважаючи на те, що в сучасному світі процеси розвитку внутрішньої економіки виходять за межі держави й рухаються в напрямку системи міжнародних економічних відносин, виникає необхідність пошуку та вироблення державних дій щодо визначення співвідношення не тільки внутрішніх, але й зовнішніх факторів попиту і пропозиції. Відповідно, що для вітчизняної економіки постають складні завдання щодо оптимізації використання факторів виробництва та спрямування їх у найбільш економічно ефективні сфери діяльності, запровадження заходів вироблення конкурентоспроможної продукції, надання розмаїття послуг та інші дії, які відповідають міжнародним стандартам якості, технічним характеристикам, оскільки це відбивається не тільки на товарній продукції, а й на діяльності підприємств, що їх виготовляють, іміджу країни та в цілому впливають на національну економіку.

Все це вимагає вирішення цілого ряду завдань, які пов'язані між собою, основними з яких слід виділити такі, як:

1. Системна трансформація промислового (який ще не розвалили) та наукового потенціалу країни з неодмінною децентралізацією й правовим закріпленням приватної ініціативи.

2. Структурна перебудова вітчизняної економіки з метою створення конкурентоспроможних виробничих підприємств, що мають відповідати світовим перевагам у факторах виробництва.

3. Долучення вітчизняної економіки до світового господарства як на мікро-, так і на макрорівнях в інституціональній площині.

4. Створення регіональних і державних програм ринкової трансформації економіки та їх імплементація у світових організаціях з обов'язковим визначенням термінів виконання, відповідними ресурсним забезпеченням й правовим супроводом економічної політики.

При сьогоденних соціально-економічних умовах життєдіяльності людства одним із позитивно діючих стратегічних напрямків оздоровлення економіки країни є саме формування потужного економічного фундаменту регіонів.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблеми сталого економічного розвитку України, процеси трансформації виробничої сфери та формування регіональної господарської політики розглядаються в останні роки у ряді публіка-

цій вітчизняних науковців та практиків, досліджувалися провідними вченими, а саме: О.І. Амошею, О.В. Гаврилюком, В.М. Гейцем, М.І. Долішним, В.М. Дорофієнко, В.І. Павловим, Л.Л. Тарангул, І.О. Горленко, О.П. Кириленко, В.С. Кравченком, І.О. Луїною, Д.М. Стеченком, М.Г. Чумаченко, Г.О. Швиданенко. Але складність побудови соціально-економічного розвитку держави, процеси структурної перебудови промисловості, специфіка регіонального управління господарською діяльністю, впровадження нових форм системних економічних перетворень потребують подальшої розробки. Тому дослідження цих проблем, які ґрунтуються як на статистичних даних, так і на різномірних наукових та практичних дослідженнях, сприятиме виявленню існуючих тенденцій і виробленню підходів щодо вирішення проблеми формування сталого економічного розвитку як регіонів, так і України в цілому.

Мета дослідження. Проголошений курс країни на інтеграцію у світову економіку обумовлює завдання даної статті щодо виявлення можливостей вітчизняного господарства, починаючи з реалізації регіонального виробничого потенціалу, до виваженого розгляду питань визначення способів та орієнтирів у формуванні процесів трансформації виробничого сектора національної економічної системи. Більшість країн, що розвиваються, проходячи шлях трансформаційних перетворень як економічної системи, так і політичного спрямування, повинні враховувати впливи глобалізації, диспропорції економічного розвитку різних груп держав та господарських утворень, умови посилення тиску і експансії транснаціональних корпорацій у боротьбі за ринкову владу й присутність у світогосподарській системі, що надає особливого значення проведенню такого роду досліджень.

Виклад основного матеріалу. Наприкінці ХХ ст. відзначалося, що геополітичне становище України потребує економічного та політичного врівноваження наших відносин і на Заході, і на Сході, стратегічний вибір на приєднання до європейських інтеграційних процесів жодною мірою не повинен позначитися на зусиллях щодо забезпечення інтересів України на постсоюзному просторі [1, с. 51].

Вибір іншого шляху економічного розвитку Української держави спонукав до проведення трансформаційних процесів, визначення стратегічних пріоритетів, розробки як наукових моделей, так і державних заходів проведення господарської діяльності. Як уже відзначалося, наприкінці століття «важливим завданням для України є і необхідність створення зовнішніх умов для здійснення структурних і технологічних реформ у базових, орієнтованих на експорт виробництвах за участю іноземного капіталу, здійснення заходів виходу на ринки не лише

Європи і країн азіатсько-тихоокеанського регіону, а й країн Північної і Південної Америки та Африки» [1, с. 2]. Майже півтора десятки років тому ці визначення сприймалися як нові погляди та свідчення оптимістичних спрямувань на майбутнє такої великої держави у світовому економічному просторі. Але на сьогодні все в більшій мірі слід кивати не на зовнішні, а на внутрішні фактори впливу, які «гальмують» процеси економічного відтворення нашої країни. Скільки було витрачено сил, ресурсів, всіляких надій та сподівань на швидке подолання бар'єрів при переході на нові господарські відносини, але, як кажуть, «віз і нині там». Було загублено не тільки час, величезні кошти і ресурси, але й зламано людські долі тих, хто розбудовував післявоєнну економіку, міг голодувати за мирне майбутнє та вірив у щасливе життя своїх нащадків. Необхідно відмітити, що індустріалізація, особливо процеси відтворення після вітчизняної війни, дали можливість швидко побудувати потужну промисловість, розвинути інфраструктуру транспорту та зв'язку, хімічну, обробну, будівельну, космічну галузі, машинобудування, суднобудування, літакобудування, відтворити сільське господарство, легку, деревообробну, місцеву галузі та переробну промисловість. Все це супроводжувалося значною концентрацією та централізацією господарського механізму, в якому тільки державі надавалося право бути власником і одним єдиним господарським суб'єктом, орієнтованим на вирішення завдань економічного розвитку.

Такі прискорені темпи розвитку промисловості Радянського Союзу були обумовлені також і гонкою озброєнь, протистоянням капіталістичного устрою й країнами соціалістичного табору, адже, наприклад, у найважливіших галузях промисловості на чорні метали припадає 70-75 % обсягів конструктивних матеріалів, на машинобудування у промисловості економічно розвинених країн припадає 25-40 % вартості виробленої промислової продукції [5].

Індустріалізація виявила особливості того, що господарські комплекси економічних регіонів України характеризувалися значними відмінностями у своєму розвитку. За потужністю виробничого потенціалу в Україні вони формувалися та розміщувалися у такій послідовності: Донецький, Придніпровський, Східний, Центральний, Південний, Подільський, Поліський і Карпатський райони.

Наприклад, Дніпропетровська область, як один з найпотужніших промислових регіонів країни наприкінці ХХ ст. (у 1997 р.) мала у структурі валового випуску продукції серед підприємств сфери матеріального виробництва 86,2% (у т. ч. промислові підприємства - 60,4), а підприємства нематеріальної сфери займали лише 13,8 %.

В області на той час видобувалися більше 50 % усіх мінеральних ресурсів в Україні, були

розвідані і відкриті близько 30 родовищ корисних копалин 30 видів мінеральної сировини. Було виявлено три потенційні промислові золоторудні родовища, а також розроблена регіональна програма по створенню золотодобувної галузі в області, яка увійшла як складова частина до державної програми «Золото України». На початку 90-х р. Дніпропетровська область експортувала товари і послуги більш ніж у 100 країн світу. На той час для Дніпропетровської області (у 1992-1995 рр.) була характерна активізація зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Протягом 1992-1995 рр. область була однією з провідних експортерів України. У 1995 році вона зайняла друге місце (після Донецької), а її частка складала 17 % від загальнодержавного експорту [2]. Показовою була структура експорту області у 1995 р.

Можна зробити висновок, що напівфабрикати чорних металів і мінеральна сировина у 1995 р. складала в експорті більше 80 %. Це свідчить про те, що область мала «постачальницько-збутовий» характер виходу в світове господарство.

За 1997 р. промисловими підприємствами Дніпропетровської області було вироблено продукції у діючих цінах на 11065,8 млн. грн., або понад 15% від обсягу промислового виробництва по Україні. Серед областей, які допустили зниження обсягів промислової продукції Дніпропетровська область мала найнижчий показник (-1,6 %).

За підсумками 1997 р. більш ніж у 3 рази уповільнилися темпи спаду виробництва в цілому по області в порівнянні з попередніми дев'яностими роками. Питома вага підприємств, що знизили обсяги виробництва, складала 54,0 % (в цілому по Україні - 54,6 %).

А вже у першому десятилітті нового століття Дніпропетровська область залишається одним з найбільших промислових регіонів України, який ще має значний і потужний виробничий потенціал. Він характеризується високим рівнем розвитку важкої індустрії. У регіоні діють понад 700 основних промислових підприємств двадцяти основних видів економічної діяльності, на яких працюють 369,4 тис. осіб. На Дніпропетровщині виробляється 15,5% (більше ніж 104,0 млрд. грн.) усієї реалізованої промислової продукції України. За цим показником область посідає друге місце по Україні [3]. На Дніпропетровщині видобувається понад 50% корисних копалин від загальнодержавного обсягу; виробляється понад 50% усієї промислової продукції держави, що визначає її друге місце по Україні.

Основа промисловості області - металургія. На підприємствах цього виду діяльності зайнято 104,7 тис. осіб. В області виробляється 48,6% труб, 33,5% чавуну, 47,8% сталі, 23,6% коксу від загального обсягу по Україні. Більша частина продукції сертифікована і відповідає

світовому рівню якості. Чорна металургія за обсягами виробництва у першому десятиріччі займає перше місце серед промислових галузей економіки України, адже обсяги металургійної продукції сягають 30 % від загального виробництва, дають більше 40% валютних надходжень, у цій галузі зайнято приблизно 10% працюючих [5].

На трубних підприємствах області (ВАТ «Інтерпайп Нижньодніпровський трубопрокатний завод», ВАТ «Дніпропетровський трубний завод», ВАТ «Нікопольський завод сталевих труб «ЮТІСТ» та інші) виготовляються труби більш ніж 140 тис. типорозмірів із 400 марок сталей та експортуються більш ніж у 35 країн світу. Порівняльний аналіз дає можливість виявити зміни у структурній побудові промисловості області та відзначити особливості цих змін, які відбуваються в процесах перебудови виробничої сфери як на рівні окремої області, так і в цілому мають схожі тенденції по всій українській економіці.

До того ж, галузева структура виробничого потенціалу дає можливість виявити ті відмінності у формуванні промисловості країни в цілому, які були на

той час, що підтверджує спрямування на масове виробництво, залишаючи остронь побудову інноваційного розвитку.

Слід відзначити, що тільки по шести галузях за період, який аналізується, було відмічено зростання виробництва, а по трьох галузях спостерігаються від'ємні показники, що виявляє спад у діяльності таких потужних і значимих галузей, як чорна металургія, хімічна промисловість та машинобудування.

Ці структуроутворюючі галузі економіки області є надзвичайно важливим потенціалом і для всієї економіки України.

Проведення аналізу виробничої діяльності дає змогу відмітити, що, наприклад, в 2010 р. спостерігався найбільший приріст промислової продукції за всіма видами діяльності, які вивчені, на підставі чого, можна відзначити поступове відновлення промисловості після кризового 2008 р.

Відзначимо, що у наступному 2011 р. промисловість області забезпечила п'яту частину загальнодержавних обсягів промислової продукції, бюджетних надходжень. Обсяг реалізованої на 1 особу промислової продукції був найвищий в Україні, у працівників цієї галузі один з найвищих рівнів заробітної плати. Таку ж ситуацію характеризує показник валового регіонального продукту на душу населення по провідних регіонах України.

Показово, що середньозважений показник валового регіонального продукту на душу населення з 2004 по 2010 рр. склав майже 14 тис. грн. Лідером на той час був м. Київ з показником 43,2 тис. грн., на другому й третьому місцях Дніпропетровська й Донецька області з

показниками 21,4 тис. грн. і 18,9 тис. грн. відповідно.

Також у Дніпропетровській області спостерігалися темпи зростання виробництва рік у рік. Починаючи з 2004 по 2010 рр. середній показник валового регіонального продукту в Україні був 652141 млн. грн. Валовий регіональний продукт по Центральній та Східній Україні майже в 2 рази перевищив загальнодержавний - Дніпропетровська, Донецька, Харківська, Одеська, Луганська, Запорізька області забезпечили показник середнього валового регіонального продукту на рівні 46942 млн. грн. Побудова економічних відносин нового типу на той час вбачалася у втіленні принципів поваги до державного суверенітету країни, її національних інтересів, взаємної вигоди та розвитку співробітництва в науці і техніці, виробництві, стандартизації, торгівлі, валютно-фінансових відносинах.

Нові умови господарювання повинні були б спонукати й до потужного імпульсу розвитку економіки держави, покладаючись не на народогосподарські плани та довгострокові цільові програми співробітництва соціалістичних країн, а на розвиток галузевих пріоритетів з метою реалізації потреб окремих споживачів та всього українського населення.

Відповідно, що одним з головних завдань Комплексної стратегії розвитку Дніпропетровщини в економічній сфері була задекларована підтримка і розвиток базових галузей економіки регіону. Перш за все йшлося про модернізацію гірничо-металургійного комплексу (ГМК), де вбачалися інноваційні заходи, впровадження енергоефективних і екологічно безпечних технологій. Як результат, за 2011 р. на підприємствах області при зростанні промислового виробництва на рівні 5,4% майже на 1% були знижені витрати енергії на тону продукції, а вже у 2012 р. зафіксовано суттєвий приріст виробництва ГМК.

Обсяги експорту та імпорту товарів по Дніпропетровській області за 2007-

2011 рр. дають змогу відзначити, що найбільші експортери області такі, як «Криворіжсталь» - нарощували експортну виручку на 10-20 % порівняно з попереднім періодом. Також відмітимо, що найбільший обсяг експортної виручки сягнув у 2008 р. - 13 млрд. 163 млн. долл. США. А вже у 2009 р. обсяги експорту знизилися у 2,53 рази в фактичних цінах, у натуральних величинах падіння експорту менше значне - до 30%, залежно від галузі. У 2010 р. відбувалося поступове відновлення експортної діяльності. Ліквідність і ціни на продукцію ГМК на світових ринках були сприятливі.

У товарній структурі експорту області у 2011 р. домінувала продукція гірничо-металургійного комплексу - це майже 80%. З продукції гірничо-металургійного комплексу, що йшов на експорт, це - чорні метали та вироби з

них. В експорті послуг, які у 2011 р. становили 358 млн. дол. США, найбільшу частку займав експорт послуг, пов'язаних з фінансовою діяльністю - майже 75%. Доречно буде нагадати, що експорт залишається основоположним фактором (двигуном), який вносить найбільший вклад у розвиток світової економіки, адже на нього припадає понад 20% світового ВВП і ця частка постійно зростає, зважаючи на випереджаючі темпи підвищення світової торгівлі порівняно з світовим виробництвом [6].

Збільшення обсягів експортних операцій дозволяє, наприклад, державі зменшувати кількість безробітних, збільшувати надходження валюти до державної скарбниці, нарощувати виробничі потужності, в цілому стимулювати економічне зростання. Підприємствам збільшення експорту дозволяє одержувати валютні надходження, розширити асортимент продукції, налагодити зв'язки з потенційними партнерами і споживачами, зменшити ризики коливальності кон'юнктури на внутрішньому ринку, стабілізувати фінансові результати [6].

Досліджуючи діяльність промислових підприємств відмітимо, що в економіці області спостерігалися й негативні процеси. Наприклад, продовжувалось зниження основних фінансово-економічних показників на одному з найстаріших підприємств області - Євраз-Дніпропетровському металургійному заводі ім. Петровського, де за підсумками 2011 р. чисті збитки зросли на 27,5 % і сягнули 806 млн. грн. Негативні наслідки руйнації промисловості країни спостерігалися й на рівні області, де простують або зовсім ліквідовані такі великі промислові підприємства, як, наприклад, завод важких пресів, завод металургійного обладнання, Дніпровський машинобудівний завод ім. Артема, Дніпромаш у м. Дніпропетровську, Рудоремонтний завод у м. Кривому Розі, верстатозавод у м. Павлограді, завод «Імпульс» та ресорний у м. Синельникове, інші значимі або невеличкі підприємства.

Один з потужних важелів відновлення економіки області, що позитивно впливає і на соціальну сферу, є залучення іноземних інвестицій. З цією метою в області було створено Дніпропетровське інвестиційне агентство, завдання якого спрямовувалося на повний супровід кожного інвестиційного проекту від подання заявки до завершення проекту. Обсяги всіх 31 інвестиційних проектів Дніпропетровщини, які перебували на той час на різних етапах реалізації, перевищували 1,8 млрд. дол. США. Серед найбільших з них - будівництво заводу з виробництва плоского фасадного скла Euroglass (очікуваний бюджет якого повинен складати 300 млн. дол. США), великого логістичного центру на базі Криворізького аеропорту (200 млн. дол. США) тощо. З кожним роком спостерігалось зростання обсягів продукції сільськогосподарства. Спад виробництва обумовив і

збільшення кількості зареєстрованих безробітних, адже найбільша кількість безробітних спостерігалась саме у кризовий 2008 р. (52,1 тис. осіб), а вже протягом наступних років першого десятиліття нового століття спостерігалось значне зменшення безробітних, до 30,6 тис. осіб у 2011 р. Також протягом цього періоду середньомісячна номінальна заробітна плата працівників Дніпропетровської області збільшувалась і в 2011 р. складала 2790,0 грн. й поступалась лише рівню заробітної плати працівників Донецької області (3063,0 грн.).

Головними підсумками 2011 р. стало стійке зростання в основних секторах економіки Дніпропетровської області. Зокрема динаміка соціально-економічного розвитку регіону за основними показниками перевищила середні значення по Україні, у тому числі:

- обсяги реалізованої промислової продукції зросли на 19,4 % (друге місце по Україні) (у розрахунку на одну особу обсяги реалізації промислової продукції регіону майже втричі перевищили середнє значення по країні);
- обсяги інвестицій в основний капітал зросли на 9,1 % (друге місце по Україні);
- обсяги виконаних будівельних робіт зросли на 7,5 % (друге місце по Україні);
- обсяги експорту товарів зросли на 15,5 % (друге місце по Україні).

За підсумками роботи промислового комплексу Дніпропетровської області у 2011 р. відбувалось поступове відновлення обсягів виробництва. Так, обсяги виробництва промислової продукції зросли на 5,9 % порівняно з 2010 р. Найбільше зростання випуску продукції було у таких галузях промислової діяльності, як: машинобудування (32,5 %), легка промисловість (20,8 %), виробництво і розподілення електроенергії, газу та води (113,3 %), харчовій промисловості (7,1 %) тощо.

Промисловий потенціал області як сьогодні, так і в другій половині ХХ століття характеризується високим рівнем розвитку важкої індустрії, але в області розвинені й інші галузі, як, наприклад, легка промисловість, яка займала та займає своє гідне місце. Легка промисловість - це одна із небагатьох галузей господарства, де можливе швидке обертання коштів. У 1996 р. ця галузь включала в себе 32 підприємства 9-ти підгалузей і по виробничих потужностях займала третє місце в Україні [3]. В Україні легка промисловість нараховує майже 900 великих та середніх, а також декілька малих підприємств, на яких зайнято близько 300 тис. осіб. У новому столітті експорт складає близько 700 млн. дол. США на рік. Виробничі потужності дозволяють виробляти один млрд. кв. м тканин, 150 млн. пар взуття, 200 млн. одиниць одягу на рік [5].

Найбільш широко в області була представлена швейна підгалузь - усього близько 20 підприємств. Серед них багато великих, таких

як дніпропетровські фірми «Мрія», «Дніпро», «Славутич», Криворізька швейна фабрика «Старт», Новомосковська швейна фабрика. Виготовленням трикотажних виробів займалися фірми «Дніпрянка» м. Дніпропетровська і «Оверті» м. Орджонікідзе, а пряжу для підприємств усього СРСР виробляли на Криворізькій бавовнопрядильній фабриці, яка за масштабами повинна була обробляти пряжу також і для країн соціалістичного табору (займаючи площу 63 гектари та будучи оснащеною новітнім на той час обладнанням). Також була представлена текстильна підгалузь, п'ять підприємств якої виготовляли швейні нитки, вовняні пряжі, різні види стрічок, штучне хутро. Виробництвом взуття займалися п'ять підприємств області. Продукція, що вироблялася на цих підприємствах, була досить конкурентоспроможною і мала попит не тільки в Україні, а і в країнах СНД та Східної Європи [3].

Легка промисловість Дніпропетровської області у другому десятилітті нового століття налічує 55 підприємств, на яких випускають швейні та трикотажні вироби, взуття, штучне хутро, іграшки, вовняну та бавовняну пряжу, швейні нитки. Цілий ряд підприємств легкої промисловості було переоснащено й обладнано за сучасним технологічним рівнем, що дає можливість виробляти високоякісні конкурентоспроможні вироби. Продукція, яка виробляється за прогресивними технологіями на підприємствах «Дніпро», «Оветрі», КП «Старт», КП «Новомосковська швейна фабрика «ПАН», ВАТ «Жовтоводська фабрика штучного хутра», експортується до таких країн, як Франція, Канада, Німеччина, Англія. Але вже втрачено такі значимі раніше підприємства, як Криворізька бавовнопрядильна фабрика, Дніпропетровська фірма «Мрія», Синельниківська швейна фабрика, а такі підприємства, як взуттєві фірми «Оріль» м. Дніпропетровськ, Криворізький «КОМЄКС» значно скоротили асортимент і обсяги виробництва своєї продукції.

Післяіндустріальна економічна система, яка розвивається з останньої третини минулого століття, пов'язується також з науково-технічною (технологічною) революцією (новітньою), яка виявила інше співвідношення факторів зростання, де на перше місце висунуто накопичення знань, що теж вплинуло й на розвиток теоретичних концепцій.

Такі спрямування знайшли своє відображення в перебудованні структури світогосподарської економіки, де вийшли на перший план і зростають наукоємні галузі виробництва, сфера освітніх послуг, інноваційні технології й, відповідно, знижується економічна роль індустріальних галузей, тобто відбувається перехід до нового типу господарських відносин: від домінування промислового виробництва до переважання інформаційного сектору суспільного

виробництва. Все це обумовлює курс сучасної соціально-економічної політики, яка спрямовується передусім на розвиток інформаційного сектора з якомога повнішим використанням фактора творчого людського потенціалу.

Висновки. Забезпечення конкурентоспроможності національної економіки України в європейському економічному просторі зумовлює необхідність розв'язання внутрішніх проблем, які сформувались у процесі реформування відносин власності, приватизації державного майна та управління ними.

Забезпечення сталого соціально-економічного розвитку регіонів, підвищення їх конкурентоспроможності неможливі без подолання проблем міжрегіональних відмінностей, ліквідації кризових явищ і відсталості у розвитку окремих територій країни.

Аналіз підсумків соціально-економічного розвитку Дніпропетровської області протягом 2007-2011 рр. дозволяє зробити висновок, що в цілому регіон демонструє позитивну динаміку за основними напрямками, а за деякими показниками обіймає лідерські позиції з-поміж інших регіонів України.

Дніпропетровська область посідає друге місце в рейтингу за економічним виміром. Основне, що зумовило таку позицію, - це обсяг промислової продукції, обсяг продукції сільського господарства, розвиненість транспортної інфраструктури, зовнішньоекономічна діяльність, розвиненість підприємницької діяльності населення, оборот роздрібною торгівлі, рівень зайнятості населення та рівень оплати праці, інноваційно-інвестиційна діяльність, досить значний рівень науково-дослідної роботи тощо.

Серед проблемних сфер області необхідно відмітити значну забрудненість атмосферного повітря, високе техногенне навантаження, у т. ч. викиди забруднюючих речовин, зокрема і парникових газів. Можна окреслити такі проблеми Дніпропетровської області, як: проблеми в демографічному розвитку регіону, а також низький рівень політичної свідомості населення регіону. З іншого боку, область відрізняється високими показниками індикатора ринку праці, високими значеннями перспективності розвитку суспільства, хорошим станом соціальної інфраструктури, а також високим показником економічної складової сталого розвитку.

Таким чином, процес соціально-економічного розвитку регіону потребує ефективного управлінського впливу та регулювання. Важливим також є посилення боротьби з проявами корупції і нецільового використання бюджетних ресурсів. Досягнення позитивних результатів у цьому напрямі дозволить підвищити інвестиційну привабливість регіону, гарантувати реальний захист приватної власності і продемонструє можливості влади регіону щодо забезпечення ефективного управління.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Власюк В.Є. Фінансові аспекти інтеграційних процесів [Текст] / В.Є. Власюк // Фінанси України. – 1999. - №11(47). - С.51 - 57.
2. Жмуренко В.Г., Красникова С.І., Петренко С.А. Експортна орієнтація економіки – один з пріоритетних напрямів виходу з критичної ситуації [Текст] / В.Г. Жмуренко, С.І. Красникова, С.А. Петренко // Матеріали науково-методичного семінару «Проблеми трансформації економіки та формування соціально-економічної моделі України». – 1997. - С. 73-77.
3. Власюк В.Є. Огляд роботи легкої промисловості Дніпропетровської області [Текст] / В.Є. Власюк // Матеріали науково-методичного семінару «Проблеми трансформації економіки та формування соціально-економічної моделі України». – 1997. - С. 35-39.
4. Україна в цифрах у 2011 році: статистичний збірник [Текст] / Держ. комітет статистики України; ред. О.Г. Осауленко. – К.: Інформаційно-аналітичне агентство, 2012. – 251 с.
5. Каїра Л.Г. Міжнародні економічні відносини: Навчальний посібник [Текст] / Л.Г. Каїра. – Дніпродзержинськ: ДДТУ, 2010 – 188 с.
6. Лепеха С.Г. Методично-факторний аналіз експортної діяльності підприємств [Текст] / С.Г. Лепеха // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право: Науковий журнал. - 2010. - № 2. - С. 46 – 56.

Стаття надійшла до редакції 04.02.2014

REFERENCES:

1. *Vlasiuk V.Ye.* Finansovi aspekty intehratsiinykh protsesiv (Financial aspects of the integration process). *Finansy Ukrainy*, 1999, no.11(47), pp. 51 - 57.
2. *Zhmurenko V.H., Krasnykova S.I., Petrenko S.A.* Eksportna orientatsiia ekonomiky – odyn z priorityetnykh napriamiv vykhodu z krytychnoi sytuatsii (The export orientation of the economy - one of the priorities out of the critical situation). *Materialy naukovo-metodychnoho seminaru «Problemy transformatsii ekonomiky ta formuvannia sotsialno-ekonomichnoi modeli Ukrainy»*, 1997. pp. 73-77.
3. *Vlasiuk V.Ye.* Ohliad roboty lehkoi promyslovosti Dnipropetrovskoi oblasti (Survey work light industry of Dnipropetrovsk area). *Materialy naukovo-metodychnoho seminaru «Problemy transformatsii ekonomiky ta formuvannia sotsialno-ekonomichnoi modeli Ukrainy»*, 1997. pp. 35-39.
4. *Ukraina v tsyfrakh u 2011 rotsi: statystychnyi zbirnyk* (Ukraine in numbers in 2011: Statistical Yearbook). *Derzh. komitet statystyky Ukrainy; red. O.H. Osaulenko. Kyiv: Informatsiino-analitychne ahentstvo*, 2012. 251 p.
5. *Kaira L.H.* Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny: Navchalnyi posibnyk (International Economic Relations: Tutorial). *Dniprodzerzhynsk: DDTU*, 2010. 188 p.
6. *Lepkha S.H.* Metodychno-faktornyi analiz eksportnoi diialnosti pidpriemstv (Methodological factor analysis of export activity). *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo: Naukovyi zhurnal*, 2010, no. 2. pp. 46 – 56.

Власюк Валерій Євгенович – доктор економічних наук, професор
Дніпропетровська державна фінансова академія
Адреса: 49083, м. Дніпропетровськ, вул. Аржанова, 12
E-mail: vvlas_dn@ukr.net

Бик Лілія Ігорівна – аспірант
Дніпропетровська державна фінансова академія
Адреса: 49083, м. Дніпропетровськ, вул. Аржанова, 12
E-mail: Lilchik.1990@mail.ru

Vlasiuk Valeriy Evhenovych – doctor of economic sciences, Full Prof.
Dnipropetrovsk state finance academy
Address: 12, Arzhanova str., Dnepropetrovsk, 49083
E-mail: vvlas_dn@ukr.net

Byk Liliia Ihorivna – postgraduate
Dnipropetrovsk state finance academy
Address: 12, Arzhanova str., Dnepropetrovsk, 49083
E-mail: Lilchik.1990@mail.ru